

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง : มุมมองในการศึกษาทางการพยาบาล

Transformative Learning: Nursing Education Perspective

บทความวิชาการ

องค์อร ประจันเขตต์*

Ong-on Prajankett, R.N., M.S.N., Ph.D.*

บทคัดย่อ

การทำงานของพยาบาลวิชาชีพในปัจจุบัน ต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่มีความซับซ้อน และมีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ซึ่งไม่เพียงแต่บทบาทด้านการรักษาพยาบาลเท่านั้น แต่พยาบาลยังต้องสามารถเพิ่มความสามารถในการดูแลตนเองของผู้รับบริการ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน รวมไปถึงการเป็นผู้ติดต่อประสานงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพในสถานบริการทางสุขภาพ ระดับต่าง ๆ ดังนั้นการเตรียมนักศึกษาพยาบาลให้มีสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของเมสิโรว์ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ โดยการจัดสภาพ การเรียนให้เผชิญกับวิกฤตการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตน เกิดการใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ สนทนาเชิงวิพากษ์ จนนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ บทความนี้จึงนำเสนอหลักการของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง แนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนได้เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการศึกษาทางการพยาบาล โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างศักยภาพทางการพยาบาล ที่ไม่เพียงแต่มี ทักษะทางการพยาบาล แต่ต้องสามารถแสดงวิสัยทัศน์ทางการพยาบาล และเป็นผู้ดำเนินการดูแลสุขภาพต่อไป

คำสำคัญ : การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจากภายใน, การศึกษาทางการพยาบาล

Abstract

Nowadays, nurses work in complex health problems and more severe every day, which not only on medical treatment and cure, but also on enabling patients self-care and strengthening of the community. As well as a coordinator with multidisciplinary team in multi-level of health care setting. Therefor, to prepare nursing students to have the knowledge, skills, competencies, and working with others is extremely important. Transformative learning theory, as outlined by Mezirow, suggests adult learning is spurred by a disorienting dilemma. Adults then use critical reflection and discourse prior to implementing new learning. This article explores the use of transformative learning principles in nursing education. A goal is to cultivate nursing capability, that is, nurses who are not only able to work skillfully, but who also demonstrate vision about nursing and leadership in healthcare.

Keywords: Transformative Learning, Nursing Education

บทนำ

ในทุกวันนี้ กล่าวได้ว่าบุคลากรทางสาธารณสุขทุกสาขาวิชาชีพ ต้องมีความตื่นตัวในการให้บริการทางสุขภาพ โดยรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม การเพิ่มขึ้นของประชากรโลก การเพิ่มขึ้นของสถิติการเจ็บป่วยของโรคติดต่อ และโรคไม่ติดต่อ โรคอุบัติใหม่ โรคระบาดที่มีความรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมทางสุขภาพของบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไป พยาบาลเป็นหนึ่งในวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีบทบาทสำคัญในการให้บริการสุขภาพ ทั้งมิติในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสุขภาพของชุมชน การให้บริการที่มีเป้าหมายหลักให้ประชาชนสามารถดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้ บัณฑิตพยาบาลจึงต้องเป็นผู้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 โดยมีความใฝ่รู้ สู้งาน ประสานสัมพันธ์ มุ่งมั่นประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน รวมถึงการมีอิสระทางความคิด และมีจิตวิสัย คือ รู้และรักที่จะค้นหาความรู้ใหม่ ๆ (สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ, 2553) เพื่อก้าวสู่ตลาดแรงงานที่เปิดกว้างไร้พรมแดนได้อย่างตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ และความก้าวหน้าในวิชาชีพ ดังนั้นการเตรียมบัณฑิตพยาบาล ให้สามารถออกไปทำงานได้อย่างมีศักยภาพพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างรู้เท่าทัน จึงเป็นหน้าที่สำคัญยิ่งของสถาบันการศึกษาทางการพยาบาลที่จะต้องปรับกระบวนการทัศน์ของหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงจากภายในตน โดยเริ่มจากการรู้จักและเข้าใจตนเอง คิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เพื่อสร้างกรอบความคิดใหม่ ๆ ที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการดูแลสุขภาพ และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning)

แนวคิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning) มีฐานคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ (adult learning) สามารถเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะภายในตน ที่อยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงมุมมองและความหมายต่อโลกและชีวิต นักทฤษฎีคนแรกที่ใช้คำว่า transformative learning คือ แจ็ค เมซีโรว์ (Jack Mezirow) ในปี 1978 (Imel, 1998) เมซีโรว์ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงว่า (Transformative

learning) คือการเรียนรู้ที่เปลี่ยนกรอบการอ้างอิง (frame of reference) เดิมที่ยังไม่ชัดเจน ไปสู่กรอบการอ้างอิงที่ใหญ่ขึ้น กว้างขึ้น ลึกขึ้น สามารถแยกแยะความแตกต่างได้ สามารถสะท้อนและนำเสนอภาพความรู้สึกนึกคิดได้มากขึ้น รวมถึงรู้สึกว่าการบั่นสามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น และถูกต้องมากขึ้น (Mezirow, 2003) ซึ่งแนวคิดทฤษฎีนี้จะสอดคล้องกับแนวคิดของการสร้างความรู้ด้วยตนเองที่เรียกว่า Constructionism ที่จะเน้นการจัดการเรียนการสอนโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดทั้งในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ความรู้ในทุกระดับเพื่อสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สำหรับนิยามของคำว่า กรอบการอ้างอิงนั้นหมายถึง ชุดความเชื่อ สมมติฐาน การรับรู้ การคิด ความตั้งใจ ความคาดหวัง นำไปสู่การให้ความหมายตามการตีความต่อการมีประสบการณ์การรับรู้โลก ซึ่งมีที่มาจากนิสัยของจิตใจ (habit of mind) ซึ่งเป็นชุดของข้อสมมติฐานอย่างกว้าง ๆ ในมิติต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นได้ตั้งไว้ตามการรับรู้ ภูมิหลัง ที่มาของแต่ละคน และทรรศนะ (point of view) ซึ่งเป็นแต่ละมิติของนิสัยของจิตใจ ในแต่ละทรรศนะประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ของแบบแผนเชิงความหมาย (meaning scheme) หรือชุดของความคาดหวัง ความเชื่อ ความรู้สึก ความคิด และการตัดสินใจเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งจะนำไปสู่การตีความและการให้เหตุผลในเรื่องนั้น ๆ แบบแผนเชิงความหมายนั้น อีกนัยหนึ่งหมายถึงสิ่งที่เราเห็นและวิธีที่เราเห็นสิ่งนั้น และเนื่องจากมันมักทำงานแบบอัตโนมัติ จึงส่งผลให้เกิดการกระทำและนำไปสู่เหตุการณ์หนึ่ง ๆ ที่ต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่โดยเราไม่รู้ตัว

ในทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ว่ามี 2 ประเภทหลัก ได้แก่ การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (instrumental learning) และการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร (communicative learning) สำหรับการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไขให้ความสำคัญกับการเรียนรู้แบบมุ่งแก้ปัญหาในงาน (task-oriented problem solving) การควบคุมทางเทคนิคต่าง ๆ และการเรียนรู้เพื่อกำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (determination of cause and effect relationships) ส่วนการเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร หมายถึง การเรียนรู้ของบุคคลเกี่ยวกับวิธีการที่จะบอกความรู้สึก ความต้องการ และความปรารถนาของตนแก่ผู้อื่น นำไปสู่ความเข้าใจอย่างรู้แจ้ง ลึกซึ้ง สามารถแยกแยะ ระบุ อธิบายลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นได้ (Mezirow, 2000) ซึ่งเมซีโรว์ เชื่อว่าการเรียนรู้ทั้งสองประเภทดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ด้วยการอาศัยเครื่องมือการเรียนรู้ที่สำคัญสองประการ

คือ การใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical self-reflection) และการสนทนาเชิงวิพากษ์ (critical discourse) (Mezirow, 2003)

การใคร่ครวญเกี่ยวกับตนเองอย่างมีวิจารณ์ญาณ (critical self-reflection) เป็นกระบวนการทางจิตตปัญญาศึกษา ที่เน้นการพัฒนาด้านในอย่างจริง เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติเกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติมีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ (ชลลดา ทองทวี และคณะ, 2551) จิตตปัญญาศึกษามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ กล่าวคือ จิตตปัญญาศึกษาเป็นทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติ ที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformative Learning) ภายในตน (Self Transformation) ภายในองค์กร (Organizational Transformation) และการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม (Social Transformation) โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง (จุฬพล พูลภัทรชีวิน, 2552) ซึ่งการใคร่ครวญนี้ต้องอาศัยทั้งเหตุผล อารมณ์ความรู้สึกที่เกาะเกี่ยวอยู่กับแบบแผนเชิงความหมายเหล่านั้น ตลอดจนญาณทัศนะ การใคร่ครวญนี้จะทำให้เราเริ่มเห็นกรอบการอ้างอิงที่เราเคยใช้อย่างไม่รู้ตัวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและขยับขยายมุมมองของการให้ความหมายของเราได้ในที่สุด เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเห็นภายในตัวของผู้เรียนเอง เป็นปัจจัยตั้ง และไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จากการอ่าน การฟัง หรือการสั่งสอนจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว (สมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และกาญจนา ฤครองนาค, 2555)

การสนทนาเชิงวิพากษ์ (critical discourse) เป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ด้วยวิธีของสุนทรียสนทนา (dialogue) ซึ่งเป็นการสนทนาที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยการใช้การฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังผู้อื่นเพื่อให้เข้าใจตนเอง และให้ความเคารพในผู้อื่นและการไม่ตัดสิน การห้อยแขวนทุกสิ่งทุกอย่าง โดยเฉพาะห้อยแขวนการตัดสินคน ตัดสินความเมื่อได้ฟังคนอื่นพูด ก่อให้เกิดสติ สมาธิ และปัญญา ทำให้มองเห็นสติปัญญาและคุณงามความดีของผู้อื่นมากขึ้น และสุดท้ายคือการฟังเสียงของเร่ว่าจะให้ความหมายมันอย่างไร เป็นเสียงพร่ำบ่น หรือเป็นเสียงแห่งความปรารถนาจากส่วนลึก (วิศิษฐ์ วังวิญญู, มปป.) ผลที่ได้จากการพูดคุยคือ การเกิด

การตัดสินใจหรือการตีความอย่างใหม่ รวมถึงเห็นมุมมอง ความเชื่อ และการให้เหตุผลที่มีความถูกต้องและครอบคลุมมากขึ้นกว่าเดิม นำไปสู่การเป็นตัวของตัวเองที่เข้มแข็ง แจ่มชัด และชัดเจน ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสนทนาเชิงวิพากษ์ก็คือการมี “วุฒิภาวะทางอารมณ์” ได้แก่ การตระหนักรู้ ควบคุมตนเองได้ การเห็นอกเห็นใจ การตั้งมั่น ความกระตือรือร้น การเชื่อตรงต่อตนเอง การคิดอย่างแจ่มชัด ทักษะทางสังคม (Mezirow, 2003 อ้างใน สมสิทธิ์ อัสตรนีย์ และกาญจนา ฤครองนาค, 2555)

ดังนั้น เมื่อบุคคลสามารถกลับมาใคร่ครวญในตนเองอย่างมีวิจารณ์ญาณ และสามารถสนทนาเชิงวิพากษ์กับบุคคลอื่นด้วยการสนทนาเชิงวิพากษ์อย่างมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ก็จะทำให้บุคคลนั้นสามารถเปลี่ยนทัศนคติ แบบแผนการให้ความหมาย นิสัยของจิตใจ จนนำไปสู่การเปลี่ยนกรอบอ้างอิงจากเดิมไปสู่กรอบอ้างอิงใหม่ได้ ซึ่งในขั้นตอนของการเปลี่ยนกรอบอ้างอิงของบุคคลนั้น อยู่ภายใต้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน (Mezirow, 2000) ได้แก่

1. การให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตน (Disorienting dilemma)
2. การตรวจสอบอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง (Self-examination)
3. การประเมินสมมุติฐาน ความคิด หรือความเชื่อของตนอย่างจริงจัง (Sense of alienation)
4. การเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง แลกเปลี่ยนกับผู้อื่น (Relating discontent to others)
5. การสำรวจ ค้นหาทางเลือกในการกระทำใหม่ (Explaining options of new behavior)
6. การวางแผนการกระทำใหม่ (Planning a course of action)
7. การหาความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติตามแผน (Knowledge to implement plans)
8. การเริ่มทดลองทำตามบทบาทใหม่ในชีวิตจริง (Experimenting with new roles)
9. การสร้างความสามารถ ความมั่นใจในบทบาทการกระทำ และความสัมพันธ์ใหม่ (Building confidence in new ways)
10. การบูรณาการจนเป็นวิถีชีวิตใหม่ของตน (Reintegration)

จะเห็นได้ว่า ตามแนวคิดของเมลิโรว์ การจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในตนเองได้นั้น จะต้องเริ่มต้นจากการที่คนคนนั้นเผชิญหน้ากับสถานการณ์ในชีวิตที่ขัดแย้งอย่างลึกซึ้ง เกิดเป็นวิกฤตที่ดูเหมือนจะหาทางออกไม่ได้ คำตอบเดิม ๆ การรับรู้โลกแบบที่เคยมีอยู่ไม่อาจใช้แก้ปัญหาได้อีกต่อไป เมื่อนั้นเอง หากคนคนนั้น หันมาตั้งคำถามกับชุดความเชื่อเดิมอย่างจริงจังและเริ่มใคร่ครวญในตนเองและสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง กระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงจึงจะเริ่มต้นขึ้น อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนย้ายกรอบการอ้างอิงเชิงการให้หมายของตนเองที่รุนแรงและไม่อาจกลับคืนสู่สภาพเดิมได้อีกต่อไป อีกนัยหนึ่งนี้คือการก้าวข้ามแบบแผนเดิม ไปสู่การมีแบบแผนใหม่ที่ควรรวมแบบแผนเดิมไว้ด้วยกัน

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงกับการศึกษาทางการพยาบาล

วิชาชีพพยาบาล เป็นวิชาชีพที่ต้องทำงานกับผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งผู้ป่วย และญาติที่มารับบริการทางสุขภาพ การเผชิญกับปัญหาสุขภาพที่มีความซับซ้อน รุนแรงมาก หรือโรคอุบัติใหม่ที่พบเรียนหรือการพยาบาลแบบเดิม ๆ

ไม่อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหาสุขภาพได้ รวมทั้งการทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษาจะต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างผู้เรียนให้สามารถตระหนักรู้และเข้าใจตนเอง สามารถสร้างการเรียนรู้และกรอบอ้างอิงใหม่ที่ถูกต้องและสร้างสรรค์ ให้การพยาบาลได้เหมาะสม ทันต่อวิกฤตการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

สำหรับรูปแบบการจัดการศึกษาทางการพยาบาล เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มีตัวอย่างการศึกษาวิจัยในต่างประเทศไม่มากนัก ผู้เขียนขอยกตัวอย่างของการศึกษาของ Renigere (2005) ที่ทำวิจัยเปรียบเทียบการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 1 ของประเทศลัตเวีย ซึ่งมีวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อวิธีการศึกษาแบบดั้งเดิม (transmissive education) ที่เน้นการส่งข้อมูล ความรู้ เนื้อหาการเรียนจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนทางเดียว กับวิธีการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative education) ที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตน จากการสร้างกรอบอ้างอิงใหม่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบวิธีการศึกษาแบบดั้งเดิม (transmissive education) กับวิธีการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative education)

การศึกษาแบบดั้งเดิม (transmissive education)	การศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative education)
การสอนแบบแนะนำ เน้นการบรรยาย	เน้นการเรียนรู้เพื่อค้นหาความหมาย
การสอน/การเรียนรู้โดยครูเป็นฐาน	ผู้สอนกับผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
การปฏิบัติต่อกันแบบครูกับศิษย์	การปฏิบัติต่อกันแบบเท่าเทียม
การให้ข้อมูล/ชุดความรู้เท่ากันทุกคน	มีการเพิ่มเติมความรู้ให้กับผู้เรียนแต่ละคนอย่างเหมาะสม
เน้นการควบคุม	เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความคิด อารมณ์ของตน
การเรียนรู้แบบปัจเจกบุคคล	การเรียนรู้ร่วมกัน
เน้นเนื้อหา การเพิ่มขึ้นของชุดความรู้	เน้นการกำกับตนเองในการเรียนรู้ และความรู้ที่ได้อย่างแท้จริง
วัดประเมินเฉพาะความรู้ที่ต้องการตาม วัตถุประสงค์การเรียนรู้	วัดประเมินความรู้ ไปพร้อมกับอารมณ์ ความรู้สึก และความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างมีเป้าหมาย
สื่อสารแบบทางเดียว	เน้นอภิปรายร่วมกัน การพัฒนาความรู้จากทฤษฎีที่แตกต่างของกลุ่ม
เน้นทฤษฎีเป็นฐาน	เน้นเรียนรู้จากการปฏิบัติจากฐานของทฤษฎี
เน้นการมีความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นในส่วนของเนื้อหา	เน้นความสามารถในการกำกับตนเองที่จะเรียนรู้ และเชื่อในความรู้ที่ตนได้รับอย่างแท้จริง
วัตถุประสงค์หลักของการเรียนเน้นที่การรับรู้เนื้อหา	วัตถุประสงค์หลักของการเรียน เน้นที่การเข้าใจในเนื้อหา และการตรวจสอบอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้

ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจุบัน มีการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับเป็นวิธีการแบบดั้งเดิมมากกว่า แต่วิธีการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนปรารถนาคือ วิธีการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ผลการศึกษายังพบว่าการศึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิด ด้านอารมณ์ความรู้สึก และด้านพฤติกรรม

สำหรับวิธีในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนั้น มหาวิทยาลัยกรีฟฟิประเทศออสเตรเลีย (McAllister et al., 2006) ได้ประยุกต์แนวทางการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต โดยเน้นวิธีการจัดการเรียนการสอน 3 รูปแบบให้กับนักศึกษาพยาบาลทุกชั้นปี ได้แก่ 1) การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์/การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 2) การสร้างจิตสำนึกวิเคราะห์ และ 3) การแสดงให้ผู้เรียนเห็นวิธีการแก้ปัญหาของผู้รับบริการในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งวิธีการที่นำมาใช้ได้แก่ การตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบตนเอง ได้คิดวิเคราะห์ การกระตุ้นให้ผู้เรียนมองภาพอนาคตของการพยาบาลแบบใหม่ การสร้างกิจกรรมนอกห้องเรียนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นการทำงานแบบกลุ่มเพื่อระดมสมอง และฝึกการวิพากษ์ความคิด การฟังอย่างลึกซึ้ง การไม่ตัดสินผู้อื่น การห้อยแขวนความรู้สึกลึกซึ้งที่ยังไม่ชัดเจนไว้ก่อนในระหว่างการสอนหากกับผู้เรียน เพื่อไม่ให้เกิดการโต้แย้งในระหว่างการสอน การแสดงบทบาทสมมติและการสะท้อนคิด ซึ่งผู้สอนจะต้องเน้นให้ผู้เรียนออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ ไม่ควบคุม ให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ และจัดสรรเวลาให้เพียงพอต่อการเรียนรู้

จากการศึกษาถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในสาขาพยาบาล จะพบว่าผู้สอนจะต้องมีการออกแบบการวิธีการจัดการเรียนรู้อย่างรอบคอบ รัดกุม ต้องรู้จักและทำความเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล สอดแทรกตัวอย่างหรือกรณีศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนต้องตัดสินใจออกแบบ วางแผนกระบวนการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ และต้องจัดสรรเวลาในการเรียนรู้ได้อย่างอิสระ และเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบตนเองทั้งในมิติของความเชื่อ สมมติฐานเดิม ๆ ของตน ไปสู่การสร้างกรอบอ้างอิงของความคิดใหม่ สามารถบูรณาการความรู้ใหม่ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของตนเองที่สามารถเชื่อมโยงและนำความรู้นั้นไปใช้ในการเข้าใจตนเอง และเข้าใจผู้อื่น ซึ่งในที่นี้อาจเป็นพ่อ แม่ ครู

อาจารย์ เพื่อน หรือผู้ป่วยที่มาใช้บริการ มีความยินดีและเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมในการกระบวนการเรียนรู้ จนนำไปสู่การปฏิบัติงานพยาบาลได้อย่างมั่นใจ มีศักยภาพ สามารถทำงานร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ และตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยและญาติได้อย่างมีคุณภาพ

บทสรุป

การนำทฤษฎีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาพยาบาลให้เกิดขึ้น จากการเรียนรู้และเข้าใจตนเองอย่างใคร่ครวญ มีวิจารณญาณ จนนำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ของตนเอง ทำให้เกิดความเข้าใจในบทเรียนอย่างแท้จริงและยั่งยืน สามารถบูรณาการความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติได้อย่างกลมกลืนและถูกต้อง เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์หรือกระบวนทัศน์ของผู้เรียน สู่การมองโลกในเชิงองค์รวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการให้บริการสุขภาพแก่ผู้รับบริการ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข

เอกสารอ้างอิง

- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2552). บทความที่ 134 : จิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (*Contemplative Education and Transformative Learning*). เครือข่ายจิตปัญญาศึกษา. Retrieved วันที่ 1 พฤศจิกายน 2557. จาก <http://jittapanya.blogspot.com/2009/01/contemplative-education-and.html>.
- พลิชฐ์พล วัชรวงศ์วาน. (2557). การเรียนรู้แปลงกับการเรียนการสอนในโรงเรียนแพทย์. *ธรรมศาสตร์เวชสาร*. 14(3). กรกฎาคม-กันยายน. 449-459.
- วิศิษฐ์ วังวิญญู, มปป. *สุนทรียสนทนา*. Retrieved วันที่ 21 ตุลาคม 2557 จาก <http://www.hkm.nu.ac.th/Document/Dialogue00.pdf>.
- สมสิทธิ์ อัสตรนินิ และกาญจนา ภูครองนาค. (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความซื่อตรง*. คณะกรรมการวิชาการศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม วุฒิสภา และศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

- Retrieved วันที่ 21 ตุลาคม 2557 จาก http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/58/file_1377242320.pdf.
- สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. (2553). การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ” ใน สุดาพร ลักษณะนิยานวิน (บรรณาธิการ). 2553. *การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง. สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.*
- Frenk J, Chen L, Bhutta ZA, Cohen J, Crisp N, Evans T, et al. (2010). Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world. *Lancet*. 376 : 1923-58.
- Imel, S. (1998). *Transformative Learning in Adulthood*. ERIC Digest No. 200. ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education Columbus, OH. Retrieved October 28, 2014 from www.ericdigests.org/1999-2/adulthood.htm.
- Kitchenham, A. (2008). The evolution of John Mezirow's transformative learning theory. *Journal of transformative education*, 6(2) : 104-123.
- Mezirow J. (2000). Learning as transformation: Critical perspectives on a theory in progress. *The Jossey-Bass higher and adult education series*: ERIC.
- Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of transformative Education*. 1(1) : 58-63.
- McAllister, M. et al. (2006). Solution Focused Teaching: A Transformative Approach to Teaching Nursing. *International Journal of Nursing Education Scholarship*. 3(1).
- Renigere, R. (2005). Transformative Education in the Nursing Discipline. International conference: *The Future of Education 2nd Edition*. Pixel.